

ภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไท

The Wisdom of Phuthai-Mudmee Silk in Cloth Production in Kalasin Province

อัจฉรี จันทมูล¹

Atcharee Chantamool¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไท บ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างมีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะลวดลายมี 2 ลักษณะคือ ลายโบราณและลายประยุกต์ ซึ่งลายโบราณที่พบคือ ลายหมาก ตุ่มน้อย ลายเต้าน้อย ลายหมากจับหวาน ลายนาค ส่วนลายประยุกต์ที่พบจะเป็นการทอลายโบราณผสมผสานกับอีกหลายๆ ลายรวมอยู่ในผืนเดียวกัน สำหรับลักษณะการใช้สีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้าง จะนิยมใช้สีดำและสีน้ำเงินเข้ม และมีการทอลวดลายอื่นที่ตี้นขึ้น อีกทั้งนิยมต่อหัวต่อตีนขึ้น เพื่อให้มีความงดงามมากขึ้น

ลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ ถือเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาหัตถกรรมสิ่งทอที่มีมาแต่โบราณ คงความเป็นอัตลักษณ์ของผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งชุมชนมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, ผ้าไหมมัดหมี่, ผู้ไท

Abstract

This research aimed at investigation the use of patterns and colours of to study design and Phuthai-Mudmee silk cloth production at Ban Nong hang, Amphoe Kuchinarai, Kalasin Province. A simple was selected by means of a purposive sampling. Research instruments were an observation form, and an interview form. Research data were examined by means of a triangulation technique. The findings were presented by means of a descriptive analysis.

The findings revealed that the two patterns founded were the ancient patterns and the applied patterns. The ancient patterns consisted of Lai Mak Tum Noi, Lai Tal Noi, Lai Mak Chab Wan, Lai Nak. The applied patterns were the patterns mixed between ancient patterns and other pattern in one cloth. As for the use of colours, it tends to use black and dark blue and tends to weave other patterns at the lower part of the cloth; including weaving patterns at the end of the cloth in order to enhance its beauty.

The use of patterns and colours of Phuthai-Mudmee silk colth at Ban Nong hang, Amphoe Kuchinarai, Kalasin Province is the conservation of wisdom of ancient fabric-handicraft which community has developed it for making income to all the families.

Keywords: Wisdom, Mudmee silk cloth, Phuthai

¹ นักวิจัย, สถาบันวิจัยศิลปและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Researcher, The Research Institute of Northeastern Art and Culture Mahasarakham University.

บทนำ

วิถีชีวิตของกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่นจะมีการหล่อหลอมภูมิปัญญาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อที่จะถ่ายทอดให้คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เหมือนดังเช่นงานศิลปหัตถกรรม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งคือช่างผู้ทำ เพราะเป็นผู้สร้างและทำให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมประเภทต่างๆ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2529: 41)

การทอผ้าเป็นหนึ่งในงานศิลปหัตถกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และรูปแบบของการทอผ้า ยังสะท้อนให้เห็นภาพลักษณะลวดลายต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ

ผ้าไหมไทยโดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปะการสร้างลวดลาย โดยการมัดเส้นไหมด้วยเชือกฟางให้เกิดลวดลายก่อน แล้วจึงนำไปย้อมสี และเชือกที่ผูกออกจะเกิดเป็นลวดลายอย่างงดงาม ซึ่งหากต้องการให้ลายมัดหมี่มีหลายสีจะต้องมัด แล้วนำมาย้อมสีตามที่ต้องการหลายครั้ง ก็จะได้ลวดลายสีตามต้องการนั้น ดังนั้นเส้นไหมมัดหมี่จะอยู่ที่รอยซึมของสีที่ซึมเข้าไปตามบริเวณของลายที่ถูกมัด ทำให้เกิดลวดลายที่สวยงาม ต่างจากผ้าทอชนิดอื่นๆ

การทอผ้าโดยใช้เทคนิคการทอแบบมัดหมี่เพื่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้ามีอยู่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เทคนิคการทอผ้าแบบมัดหมี่แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม. 2556)

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นมัดหมี่ที่มีมัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นพุ่งเท่านั้น เป็นรูปแบบที่นิยมทอกันมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางบางจังหวัดในกลุ่มเชื้อสายลาวครั้ง
2. มัดหมี่เส้นยืน เป็นมัดหมี่ที่มีมัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น นิยมทอแพร่หลายในกลุ่มชาวไทยภูเขา เช่น ชาวลัวะ และชาวกระเหรี่ยง นิยมทอด้วยฝ้ายหน้าแคบ ด้วยกี่ทอผ้าแบบกี่เอว แล้วเย็บต่อผ้าเพื่อเพิ่มหน้ากว้างให้พอกับการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบในการมัดหมี่ของชาวไทยวนบริเวณ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะของผ้ามัดหมี่เป็นมัดหมี่เล็กๆ ในเส้นยืนปรากฏขวางอยู่ในตัวชิ้น
3. มัดหมี่ซิ่นหรือมัดหมี่สองทาง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มีมัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ในประเทศไทยมีการทอผ้ามัดหมี่ประเภทนี้ในกลุ่มวัฒนธรรมไทยกูยหรือส่วยเขมร ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ผ้ามัดหมี่ซิ่นหรือมัดหมี่สองทาง ที่นิยมทอและเป็นที่รู้จัก เช่น ผ้าอ้อมปรม ซึ่งมีการทอกันมากใน จังหวัดสุรินทร์ เป็นผ้าลายตารางที่ใช้สีโทนแดงเป็นสีหลักแทรกสลับกับลายมัดหมี่กากบาทสีขาวขนาดเล็กละเอียด ซึ่งต้องใช้ความชำนาญและฝีมือในการทออย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ออกแบบลวดลายใหม่ให้สีสันทันเป็นสากลร่วมสมัย โดยประยุกต์จากลายดั้งเดิม เป็นผ้ามัดหมี่ซิ่นลวดลายกราฟฟิค

ชาวเผ่าผู้ไทเป็นกลุ่มคนไทยกลุ่มหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับชนชาติต่างๆ ของประเทศไทย เดิมชาวผู้ไทอาศัยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยและแคว้นสิบสองปันนา ได้อพยพลงมาทางใต้ของเวียงจันทน์ ประเทศลาว และต่อมาได้อพยพข้าม ลำน้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนในภาคอีสาน เขตจังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ชาวผู้ไทมีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย ที่เด่นชัดคือการทอผ้า ซึ่งมีลวดลายที่สวยงามแปลกตา

ชาวผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีการดำรงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ที่สำคัญคือผู้หญิงชาวผู้ไทจะมีความสามารถในการทอผ้า โดยเฉพาะการทอผ้ามัดหมี่ ที่ยังคงใช้วิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีลักษณะเฉพาะของผ้าที่ทอคือ เป็นผ้าที่ทอจากเส้นไหมเป็นส่วนใหญ่ทอด้วยลายโบราณ ซึ่งแต่ละลายงดงามแตกต่างกัน

ด้วยความสำคัญของการคงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมมัดหมี่ของชาวผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าของผู้ไทให้ดำรงอยู่กับชาวอีสานและผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา สร้างความรู้และความเข้าใจในการดำเนินการวิจัยร่วมกัน
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ ศึกษาข้อมูลด้านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์
3. ดำเนินการการจัดกระทำข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วสรุปและรายงานผล
4. นำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ระยะเวลาการวิจัย

10 เดือน/ ปี ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2559

ผลการศึกษา

จากการศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่คนไทยเชื้อสายผู้ไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมัดหมี่มาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งในสมัยก่อนจะทอเพื่อใช้ภายในครอบครัว ต่อมาได้พัฒนาเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบันมีการทอทั้งที่เป็นเส้นไหมและเส้นด้าย ซึ่งเส้นไหมและเส้นด้ายส่วนใหญ่จะหาซื้อมาจากตลาด พบว่า

1. ลักษณะการใช้ลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่ ผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

มีการทอด้วยลายโบราณและลายประยุกต์ แต่ละลายบ่งบอกถึงความคิดถึงลักษณะที่โดดเด่น ซึ่งลายโบราณที่พบคือ ลายเต้าน้อย ลายหมากดุ่มน้อย ลายหมากจับหว่าน ลายนาถ เป็นต้น ส่วนลายประยุกต์ที่พบจะเป็นการทอลายโบราณผสมผสานกับอีกหลายๆ ลายมาคั่นรวมอยู่ในผืนเดียวกัน เช่น ลายไทยใหญ่ ลายงูลอย ลายต้นสนน้อย ลายหมากนัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทอลวดลายอื่นที่ตื่นตาตื่นใจ และยังนิยมต่อหัวต่อตีนขึ้น เพื่อให้เกิดความงดงามมากขึ้น

การเรียกชื่อลักษณะของลวดลายผ้าไหมมัดหมี่แต่ละลายนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากพันธุ์พืช สัตว์ อุปกรณ์เครื่องใช้ที่คุ้นตา แล้วนำมาออกแบบลวดลายและเรียกชื่อลายให้สอดคล้องกับสิ่งที่เห็นเหล่านั้น

ยกตัวอย่างเช่นผ้าไหมมัดหมี่ลายเต้าน้อย จะทอเป็นรูปทรงคล้ายกับหลังกระดองของเต่า ซึ่งเป็นสีเหลี่ยมข้าวหลามตัดเชื่อมโยงต่อกัน ระหว่างการเชื่อมต่อแต่ละช่องมีลักษณะเป็นจุดที่ใช้แทนสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเต้าน้อย การต่อลายมีระเบียบเป็นแถวตรง มีการสลับกันเหมือนฟันปลาที่เป็นสีเหลี่ยมเตี้ยๆ และสีเหลี่ยมคี่ มีการจัดวางเป็นระเบียบเรียงตัวกันในช่องไฟที่เท่ากัน มีจังหวะที่จุดเรียงกันตามเส้น

นอกจากนี้ผ้าไหมมัดหมี่ลายประยุกต์มีการพัฒนาปรับปรุงลวดลายแต่ยังคงมีการสืบทอดลายโบราณเป็นหลัก ซึ่งลายประยุกต์ขึ้นอยู่กับช่างทอแต่ละคนที่จะสรรค์สร้างออกมาในแต่ละผืน และการเรียกชื่อลายผ้าประยุกต์แต่ละลายขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความคุ้นตาของช่างผู้ทอ ซึ่งอาจจะต่างกันไป

ภาพ 1 ผ้าชิ้นลายเต้าน้อยและการเริ่มมัดหมี่ลายเต้าน้อย

2. ลักษณะการใช้สีของผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะการใช้สีจะนิยมใช้โทนสีดำและสี น้ำเงินเข้ม ส่วนการใช้สีหัวขึ้น นิยมใช้การทอด้วย สีแดงเข้ม ทั้งนี้เพื่อให้มีความสวยงามโดดเด่นมากขึ้น

ภาพ 2 ผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้างลายหมากดุ่มน้อยที่ต่อหัวต่อตีนขึ้น

การย้อมสีส่วนใหญ่จะย้อมสีไหมด้วยสีเคมีเพราะหาซื้อและย้อมง่าย สีสดสวยงาม การย้อมสีแต่ละครั้งจะต้องมีการดำหมี่หรือทอหมี่ที่มีมัดด้วยไม้ที่มีน้ำหนัก เพื่อให้สีซึมเข้าตามลำข้อของหมี่ทุกเส้นทุกข้อ สำหรับที่ทอผ้าในสมัยโบราณนิยมทอด้วยฝีม 18-25 แต่ในปัจจุบันนิยมทอด้วยฝีม 30 ขึ้นไป

อาชีพทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นงานศิลปะที่ทำ สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ครอบครักรักษ์ รักษาคุณภาพและคงเอกลักษณ์ลวดลายให้ยังยืนสืบไป เพราะการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นงานหัตถกรรมที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนและใช้เวลานาน เป็นงานละเอียดอ่อน แต่ผลตอบแทนคุ้มค่า

ภาพ 3 ผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้าง
ลายหมากตุ้มน้อยที่ทอขึ้นด้วยลายสน

ภาพ 4 ผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้าง
ลายประยุกต์ที่ทอด้วยลวดลายต่างๆ
กันรวมในผืนเดียวกัน

ภาพ 5 ผ้าไหมมัดหมี่ลายประยุกต์

ภาพ 6 การมัดหมี่ลายนาค

ภาพ 7 การทอผ้าขึ้นลายนาค

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก และยังคงรักษาลวดลายความเป็นอัตลักษณ์ไว้

ภาพ 8 บ่าวผู้ไทบ้านหนองห้างกำลังทอผ้ามัดหมี่

ภาพ 9 การแต่งกายของเด็กสาวผู้ไทบ้านหนองห้าง ด้วยเสื้อฝ้ายมอบแขนยาว นุ่งผ้าชิ้นไหมมัดหมี่ต่อตีน ศีรษะประดับด้วยผ้าแพรมนอย่างงดงาม

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แก่นจันทร์ มะลิขอ (2546) ที่ได้ศึกษาถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทใหญ่บ้านใหม่ หมอกจำม อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทใหญ่ได้มีการออกแบบโดยคำนึงประโยชน์ใช้สอย รูปร่าง ผิวพรรณของผู้สวมใส่ และรักษารูปแบบลวดลายความเป็นเอกลักษณ์เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอไทใหญ่ให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธรณ ดารงศิริ (2539: 89) ที่ได้ศึกษาบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคาม ทำให้เห็นสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ของการทอผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคาม ให้มีความเหมาะสมร่วมสมัย เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงคุณ จันทจร (2552: 133) ที่ได้ศึกษาถึงการผลิตผ้าไหมในภาคอีสานล้วนมีอัตลักษณ์ของตนเองที่บ่งบอกถึงความรู้ ความสามารถ รวมทั้งความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมของชาวอีสาน ที่มีทั้งส่วนเหมือนและส่วนต่าง นอกจากนี้ยังมีผลต่อเทคโนโลยีการผลิตอันจะทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานอย่างหลากหลาย เช่นผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก จังหวัดมหาสารคาม ผ้าแพรวา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้ายกทอง จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น ความรู้ความ สามารถอันนี้จะทำให้ผืนผ้าที่ผลิตได้สามารถตอบสนองวิถีชีวิตของผู้คนชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ประกอบกับในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. ทัศนัย (2528: 7) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการค้นคว้าคิดออกแบบ แก้ไข ปรับปรุง เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพมากขึ้น เป็นต้น

ผลจากการศึกษาลักษณะการใช้ลวดลายและสีของผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในครั้งนี้ ถือเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านอีสาน โดยคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ้ามัดหมี่ผู้ไทให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และชาวบ้านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ตามมา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแปรรูปผ้าไหมมัดหมี่ของผู้ไทบ้านหนองห้างสู่ผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ ให้หลากหลาย เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์
2. ควรหาแนวทางความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และส่งเสริมด้านการตลาดให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มคนไทยเชื้อสายผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาที่ศึกษาค้นคว้า ขอขอบคุณนายทวดผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ คุณธนฉัตร ธิติฐานนท์ คุณบอยผู้ไทน้อยที่คอยเป็นมัคคุเทศก์นำทางตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย ปราชญ์ชาวบ้านที่ทุ่มเทกำลังใจกำลังกายอย่างเต็มที่ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

ผ้าไหมมัดหมี่ผู้ไทบ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัด
กาฬสินธุ์ ให้คงความเป็นอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมอัน

สำคัญยิ่ง เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- แก่นจันทร์ มะลิขอ. (2546). การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทใหญ่ บ้านใหม่ หมอกจำม อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงคุณ จันทกร. (2552). ผ้าอีสาน: การพัฒนาแพรรณสำหรับวัยรุ่น. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2529). “ผ้าทออีสานอาชีพที่ไม่มีทางเลือก,” *สยามรัฐ*. 33 (15) : 69 - 70 ; 28 กันยายน - 5 ตุลาคม.
- ศศิวรรณ ดำรงศิริ. (2539). ศิลปะบนผ้าไหมมัดหมี่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิช่าง หัตถศิลป์ไทยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- สำนักอนุรักษ์และตรวจสอบมาตรฐานหม่อนไหม. (2556). คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์อนุรักษ์ผ้าไหม. www.qsds.go.th. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2559.
- สาคร คันทโชติ. (2528). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.